

Onderweg naar een wijkontwikkelingsplan in Tilburg-Noord

**Eerste rapportage
wijkontwikkeling
Tilburg**

van dijk
van soomeren
en partners

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR AMSTERDAM
telefoon: 020 - 625 75 37
telefax: 020 - 627 47 59
e-mail: dsp@dsp-advies.nl

RIGO Research en Advies BV
De Ruyterkade 139
Postbus 2805
1000 CV AMSTERDAM
telefoon: 020 - 522 11 11
telefax: 020 - 627 68 40
e-mail: rigo@rigo.nl

Colofon:

Titel	Onderweg naar een wijkontwikkelingsplan in Tilburg-Noord
Subtitel	Eerste rapportage wijkontwikkeling Tilburg
Auteurs	Han Bruinink (DSP) Tjitse Dijkema (DSP)
Omslagontwerp	Roel Heerema, BNO (DSP)
Omslagfoto's	Gé Dubbelman (Hollandse Hoogte/zwartwitfoto) Hein Stienstra (DSP/kleurenfoto's) Tobias Woldendorp (DSP/kleurenfoto)
Datum	Amsterdam, september 1997

Inhoudsopgave

BESCHRIJVEND DEEL

1	Vooraf	3
1.1	Wijkontwikkeling	3
1.2	Onderzoek als kritische steun in de rug (vier pilots)	5
1.3	Procedure	5
1.4	Leeswijzer	5
2	Inleiding	7
2.1	Typering wijk	7
2.2	Voorgeschiedenis van wijkontwikkeling	8
3	Visie op wijkontwikkeling	9
3.1	Betrokken partijen	9
3.2	Wat is wijkontwikkeling?	9
3.3	Verwachtingen	9
4	Het model	11
4.1	Gekozen organisatievorm	11
4.2	Het wijkontwikkelingsplan	12
4.3	Planning en financiering	13
5	Het verloop van het proces	14
5.1	Organisatie en communicatie	14
5.2	Inhoudelijk	14
5.3	Bijdrage partijen/actoren	15
5.4	Planning	16
5.5	Kansen en bedreigingen	16

OPINIEREND DEEL

6	Opinies van de onderzoekers	18
7	Verslag discussiebijeenkomst d.d. 28 augustus 1997	21
Bijlagen:		
1	Overzicht geïnterviewde personen	23
2	Overzicht geraadpleegde documenten	24

1 Vooraf

Voor u ligt het eerste rapport dat is uitgebracht in het kader van de beschrijving van het proces van wijkontwikkeling in de gemeente Tilburg. Begin 1998 zal een tweede rapport verschijnen waarin dit proces verder gevolgd wordt. De lokale rapportage(s) over Tilburg maken onderdeel uit van een omvangrijker traject waarbij ook in Groningen, Leiden en Deventer op vergelijkbare wijze onderzoek wordt gedaan (zie verder paragraaf 1.2).

1.1 Wijkontwikkeling

In diverse (grotere) gemeenten worden de laatste jaren activiteiten ontplooid op het terrein van het woon- en leefmilieu.

De aanpak is hierbij over het algemeen gebiedsgericht (wijk/buurt), waarbij het veelal gebieden betreft die getypeerd kunnen worden als:

- na-oorlogse woonwijken met een goedkopere en nogal eenzijdige woningvoorraad;
- stadsvernieuwingsgebieden.

De activiteiten die men ontplooit, en de plannen die er liggen, of gemaakt worden, komen uit ten dele verschillende beleidskokers. Een (wederom grove) typering:

- wijk- en buurtbeheer; veelal reeds ontstaan onder invloed van ideeën over sociale vernieuwing; belangrijke partijen hierbij zijn de gemeentelijke (beheer) diensten veelal in combinatie met corporaties (5e prestatieveld BBSH), welzijnsinstellingen, politie en niet te vergeten ... de bewoners;
- veiligheid; waarbij het dan zowel criminaliteit, sociale veiligheid en verkeersveiligheid betreft (soms in het kader van integraal veiligheidsbeleid ook brand en rampen); belangrijke partij hierbij is politie/justitie;
- revitalisering van wijken; op aanbod sturende veranderingen door te voeren in de woningvoorraad van een wijk (sloop/nieuwbouw, upgrading/herpositionering, differentiatie); hierbij zijn de stedelijke kaders/taakstellingen ten aanzien van de woningvoorraad, scheefheid en dergelijke, bepalend; belangrijke partijen hierbij zijn corporaties en soms ook andere investeerders/beheerders (projectontwikkelaars, vastgoed sector). De investeringen zijn soms niet alleen op de woningvoorraad gericht, maar daarnaast ook op bedrijfstvastgoed (winkels, kantoren, andere bedrijven). Een belangrijke partij wordt natuurlijk ook gevormd door de gemeente (VH/RO-sector). De hier geschetste revitaliseringsactiviteiten en -plannen staan bekend onder verschillende namen: wijkvisies, wijkontwikkelingsperspectieven etc.;

Globaal samengevat onderscheiden we in de bestaande leefbaarheidsactiviteiten en plannen twee perspectieven. We vatten ze in schema 1 samen.

Schema 1 Twee perspectieven binnen de leefbaarheidsactiviteiten en -plannen van (grotere) gemeenten

Omschrijving	Beheerplannen	Ontwikkelingsplannen
Tijdsperspectief	• Korte termijn (0-3)	• Lange termijn (10-25)
Investerings	• Heel veel zeer kleine investeringen in geld maar ook tijd (bijv. van bewoners)	• Zeer grote investeringen door beperkt aantal partijen
Gebied/schaal	• Buurt/wijk	• wijk in relatie tot stad/regio
Belangrijkste actor	• Dienstverleners, bewoners, bestuur, corporatie	• Corporatie, private investeerder, bestuur
Uiteindelijke doelgroep	• huidige bewoners	• toekomstige bewoners
Doel	• schoon, heel, veilig houden • integratie/participatie individuele bewoners of bewonersgroepen	• wervend woonmilieu ook na 2000 • voorkomen ruimtelijke segregatie (arm/rijk, zwart/wit)

In het schema is te zien dat we veiligheid en wijk- en buurtbeheer samen hebben genomen.

Het belangrijkste verschil is samen te vatten als: investeren in de wijk van vandaag/investeren in de wijk van morgen.

Bij deze activiteiten en plannen blijkt over het algemeen een rol te zijn weggelegd voor:

- de bewoners (als klant, participant, inspreker);
- het lokale politieke bestuur (als stimulator, coördinator en controleur);
- de publieke dienstverleners (corporaties, gemeentelijke diensten, instellingen) in verschillende rollen, soms zeer actief stimulerend en elders weer meer volgend.

Gegeven de complexiteit van de opgave en de betrokkenheid van vele verschillende actoren en beleidsvelden kan in veel gemeenten worden geconstateerd dat bij de diverse wijkontwikkelingsactoren nog niet altijd voldoende duidelijkheid bestaat over de rollen, relaties en (on)mogelijkheden.

Als onderdeel van het Grote-Stedenbeleid hebben de G15 (later aangevuld met de G6) in het kader van het thema leefbaarheid de notitie 'Van Wijkbeheer naar Wijkontwikkeling' opgesteld. Deze notitie vormde het vertrekpunt voor het onderhavige onderzoek. De resultaten en leerervaringen die via dit onderzoek worden opgedaan zijn overigens niet alleen lokaal en op rijksniveau relevant voor het al langer lopende Grote-Stedenbeleid, maar zeker ook voor de beleidsinspanningen die in het kader van de (ontwerp)nota Stedelijke Vernieuwing zullen worden uitgevoerd.

1.2 Onderzoek als kritische steun in de rug (vier pilots)

De departementen van Binnenlandse Zaken en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de gemeenten Deventer, Groningen, Leiden en Tilburg hebben aan Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV (DSP) en RIGO Research en Advies BV verzocht inzicht te verschaffen in de slaag- en faalfactoren die bij wijkontwikkeling een rol spelen in de lokale samenwerkingsarena.

In dit onderzoek is uitgegaan van de volgende probleemstelling:

- Hoe geeft men in de lokale context vorm en inhoud aan het proces van wijkontwikkeling?
- In hoeverre - en hoe - legt men vanuit de wijkontwikkeling een koppeling naar het bestaande proces van wijkbeheer?

In deze probleemstelling is dus bewust een inhoudelijke dubbelslag gemaakt. Er is gekeken naar het ontwikkelingsproces van de nieuwe wijkontwikkelingsplannen in een gemeente en daarbij wordt expliciet ook gekeken naar de manier waarop men wijkontwikkelings- en wijkbeheerplannen aan elkaar koppelt (dat wil zeggen minimaal op elkaar afstemt).

Het onderzoek vindt plaats in 4 gemeenten (Deventer, Groningen, Leiden en Tilburg) en per gemeente verschijnen 2 rapportages (medio-'97 en begin '98), waarbij elke rapportage bestaat uit een vrij feitelijke procesbeschrijving en een opiniërend gedeelte.

1.3 Procedure

Dit eerste (tussen)rapport voor Tilburg is op 28 augustus 1997 besproken met de direct betrokkenen. Deze bespreking heeft plaatsgevonden onder leiding van RIGO Research en Advies. De resultaten van de discussie zijn genotuleerd en in dit rapport in hoofdstuk 7 opgenomen.

De onderzoekers zullen op basis van de vier tussenrapportages een synthese rapport (of notitie) maken.

Het synthese rapport bestaat (vergelijk de tussenrapportages) eveneens uit een feitelijk beschrijvend deel - de rode draad door de pilot-gemeenten - en uit een opiniërend deel.

Het synthese rapport wordt op 25 september 1997 voorgelegd aan een forum uit andere (grotere) gemeenten (G21). Een vertegenwoordiging vanuit elke pilot-gemeente is bij deze discussie aanwezig.

1.4 Leeswijzer

Het voorliggende rapport is tot stand gekomen op basis van interviews en documentanalyse. Een overzicht van de geïnterviewde personen en van de bestudeerde documenten is als bijlage opgenomen.

Dit rapport bestaat allereerst uit een beschrijvend gedeelte (hoofdstuk 2 t/m 5) waarin we achtereenvolgens ingaan op:

- enkele relevante kengetallen van de gemeente Tilburg en de voorgeschiedenis van het wijkontwikkelingsplan (hoofdstuk 2);
- de visie die men in Tilburg op wijkontwikkeling heeft: betrokkenen, omschrijving WOP en de verwachtingen (hoofdstuk 3);
- de organisatorische aspecten van de WOP zoals organisatievorm en planning (hoofdstuk 4);
- het feitelijk verloop van het proces tot nu toe (hoofdstuk 5).

Na deze beschrijving volgt in hoofdstuk 6 een opiniërend deel waarin we kritisch reflexief - en soms provocerend - naar het proces van wijkontwikkeling kijken.
In hoofdstuk 7 is het verslag van de bijeenkomst van 28 augustus 1997 opgenomen.

2 Inleiding

2.1 Typering wijk

Tilburg-Noord is het stadsdeel met zo'n 23.600 inwoners ten noorden van het Wilhelminakanaal met alle kenmerken van een woonwijk uit de jaren '60 en '70. Zo heeft dit deel van de stad ruim opgezette woonbuurten met veel groen, een royale verkeersstructuur, centraal gelegen voorzieningen, relatief veel hoogbouw en een duidelijke scheiding tussen wonen en werken. Ongeveer driekwart van de bijna 10.000 woningen wordt verhuurd. Het aandeel koopwoningen (24%) ligt daarmee ver onder het gemiddelde voor Tilburg (36%).

Het percentage allochtonen ligt met 28 aanzienlijk hoger dan het stedelijk percentage (18). Het werkloosheidspercentage bedraagt 15,8 en dat is eveneens hoger dan voor heel Tilburg (13,8).

Vergeleken met geheel Tilburg is Noord een sociaal veilig stadsdeel, althans objectief gezien. Maar daarentegen is er weer meer sprake van subjectieve onveiligheidsgevoelens.

Tilburg-Noord bestaat uit drie wijken, te weten Stokhasselt, Heikant en Quirijnstok (zie kaartjes aan het eind van het hoofdstuk).

Stokhasselt

Dit oudste deel van Tilburg-Noord heeft de afgelopen jaren veel in de belangstelling gestaan, onder andere als voorbeeldproject in het kader van de Vierde Nota. Technisch/fysieke problemen rond woningen en woonomgeving en sociale problemen zijn vanaf 1989 aangepakt in het kader van het Plan van Aanpak Stokhasselt. De maatregelen die destijds zijn genomen, hebben een duidelijke verbetering tot stand gebracht. Zo hebben bijvoorbeeld alle huurwoningen in de afgelopen jaren groot onderhoud of renovatie ondergaan. Verder is momenteel op het gebied van woningbouw en verkeer geen aanleiding (meer) voor grootschalige ingrepen. Wel is er vraag naar meer aangepaste woonruimte in de vorm van seniorenwoningen. In het westelijk deel van Stokhasselt liggen drie bedrijventerreinen, die door de bewoners als minder positief worden ervaren. De gemeente heeft echter besloten dat de bedrijventerreinen gehandhaafd moeten blijven. Het imago dat Stokhasselt in de rest van Tilburg heeft, is niet positief.

Heikant

Grote verkeerswegen splitsen deze wijk in drie delen met elk een eigen karakter. Het oude dorp Heikant is echter nog herkenbaar in de wijk aanwezig.

Het *centrumgebied* rond het Wagnerplein is tevens het hart voor heel Tilburg-Noord. Er bevinden zich nogal wat voorzieningen, zoals een winkelcentrum, bibliotheek, sporthal, zwembad, een teambureau van de politie, een vestiging van het arbeidsbureau en het rayonkantoor van de woningbouwvereniging SVW. In dit deel van de wijk ligt ook het verzorgingstehuis Heikant met aanleunwoningen en seniorenwoningen. In de directe omgeving zijn veel voorzieningen op het gebied van gezondheidszorg aanwezig, zoals het rayonkantoor van Thuiszorg aan de Schubertstraat, twee apotheken, een aantal praktijken voor huisartsen en tandartsen. De woonbuurten rond het Wagnerplein bestaan uit een mengeling van laagbouw en hoogbouw. Ook is in dit gebied een aantal bedrijventerreinen aanwezig. Het *noordelijk deel* van Heikant is een rustige woonmix van hoog- en laagbouw. Voor enkele flatgebouwen moet nog renovatie plaatsvinden; dit zal naar verwachting in de komende jaren worden gerealiseerd. Behalve een basisschool en een sportzaal zijn in deze buurt geen algemene voor-

zieningen en winkels aanwezig. Verkeerstechnisch gezien is de Vlashoflaan een probleem. In het *zuidelijk deel* van Heikant staat een drietal grote flatgebouwen. De laagbouw woningen zijn in het algemeen particuliere huurwoningen en duurdere huurwoningen. In dit deel van de wijk zijn geen specifieke voorzieningen aanwezig.

Quirijnstok

Dit deel van Tilburg-Noord is gebouwd als derde ontwikkelingsfase en wordt ruimtelijk gescheiden van de rest van de wijk door het Quirijnstok-tracé. Ook hier is de hoogbouw langs de randen van de wijk gesitueerd. Een aantal flats zal te zijner tijd worden gerenoveerd. Voorzieningen zijn er in de vorm van een basisschool, een supermarkt en een ontmoetingscentrum voor ouderen. Daarnaast zijn er twee scholen voor voortgezet onderwijs, die hun leerlingen uit de hele stad betrekken. Het percentage eigen woningen ligt hier hoger dan in de rest van de wijk en ten opzichte van Stokhasselt is er minder hoogbouw te vinden.

2.2 Voorgeschiedenis van wijkontwikkeling

In de afgelopen jaren is veel werk verzet om de kwaliteit van de woningen en woonomgeving in Tilburg Noord goed te maken en goed te houden. In Stokhasselt waren de maatregelen in het kader van het plan van aanpak daarvoor een goede stimulans. Vanaf 1994 is de aandacht voor die kwaliteit uitgebreid tot heel Noord door middel van *wijkbeheer*. Het Meldpunt Wijkbeheer, Platform Wijkbeheer e.d. zijn daarbij goede middelen gebleken, zowel voor de bewoners om hun klachten en wensen op een eenvoudige manier duidelijk te maken als voor de betrokken beheerders om hun werk zo goed mogelijk uit te kunnen voeren. Ook het contact en overleg tussen bewoners en de beherende diensten is sterk verbeterd, waardoor de kwaliteit van de woonomgeving goed in beeld blijft en tijdig maatregelen getroffen kunnen worden om kleine of grote mankementen te verhelpen. De grote betrokkenheid en hoge organisatiegraad van de bewoners in de diverse bewonerscommissies vormen een meerwaarde bij het monitoren van de kwaliteit van de woonomgeving en het tijdig maatregelen nemen om achteruitgang te voorkomen of verbeteringen aan te brengen. Tussen gemeentelijke diensten, corporaties en bewonersgroepen bestaat regelmatig overleg over mogelijke verbeteringen en aanpassingen in de woonomgeving. De gezamenlijke bewonerscommissies maken door middel van de buurtsignalen tweejaarlijks een overzicht van de knelpunten die zich in de woonomgeving voordoen.

Een andere belangrijke inspanning om het woon- en leefklimaat goed te houden is het *project Kleurrijk Noord*, dat eveneens in 1994 van start is gegaan. Met dit project hebben gemeente, organisaties en bewoners zich vooral gericht op de multiculturele samenleving in Noord. Een groot aantal initiatieven is genomen om allochtone en autochtone bewoners met elkaar in contact te brengen en zo het samenwonen in de wijk te verbeteren. Ook zijn organisaties en instellingen zich meer bewust geworden van het feit dat werken in een multiculturele samenleving extra aandacht vraagt om alle bewoners goed van dienst te kunnen zijn. Het project is in 1996 beëindigd. In de afgelopen jaren zijn derhalve veel initiatieven genomen om het wonen en leven in Tilburg-Noord te verbeteren, zowel op het gebied van de fysieke kwaliteit als op sociaal gebied. Goed functionerende voorzieningen zijn tot stand gebracht. Het is van groot belang om deze voorzieningen overeind te houden en zo mogelijk nog te verbeteren. Daarnaast zal ook naar de toekomst gekeken moeten worden. Daarvoor wordt momenteel het traject van wijkontwikkeling in gang gezet.

Dienst Wijkzaken
Afdeling Ruimtelijke Inrichting

telefoon 013 542 88 11
fax 013 542 89 01

Wijkontwikkelingsplan TILBURG NOORD. - Ligging plangebied -

Datum: 1 sept 1997

File name: s3cees.dgn

Tek.nr:

Get: c.m

Ontw: e.b.

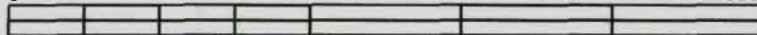
Jun: w.m.

Schaal: 1:50000

0

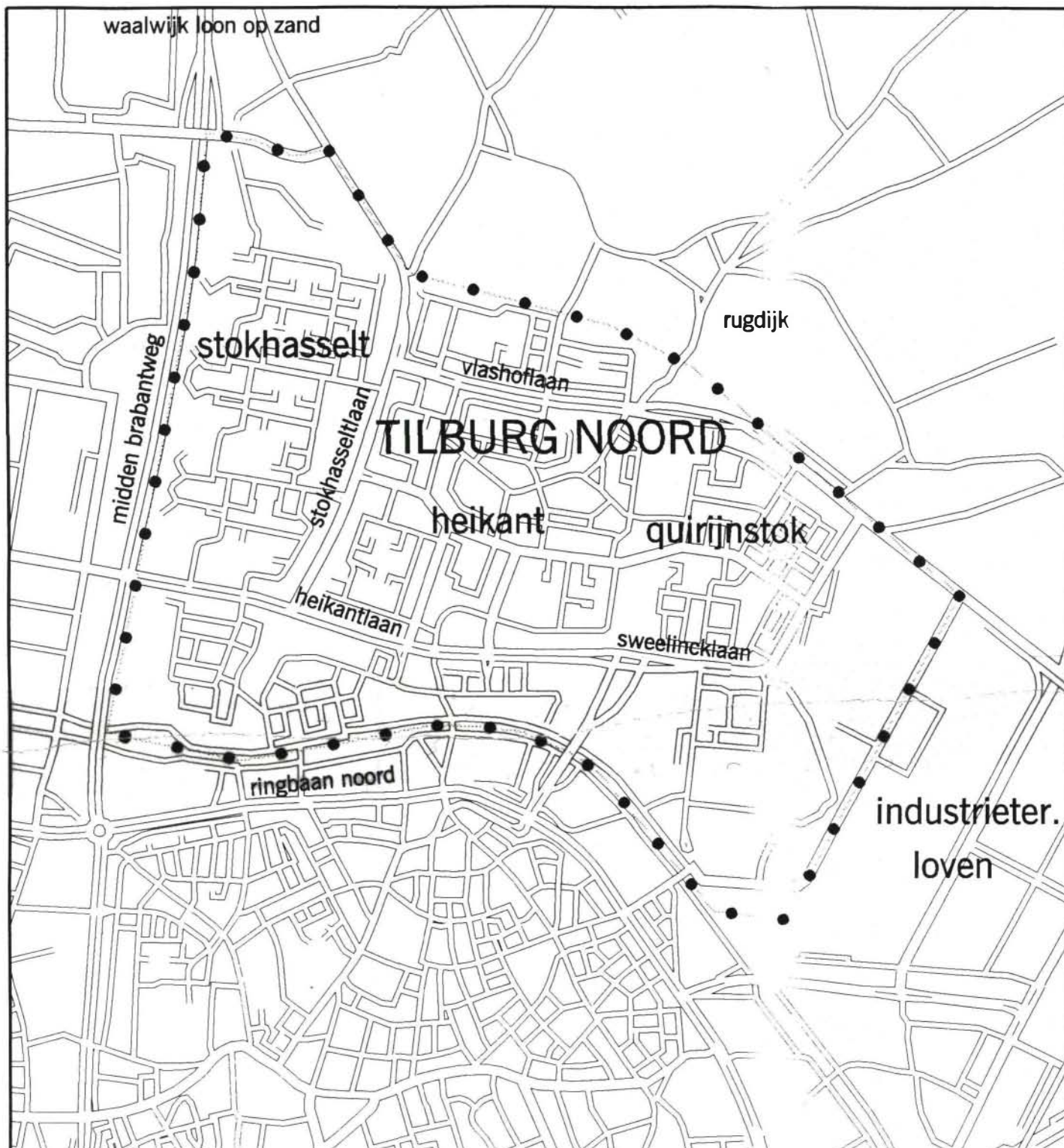
5000

Formaat: A-4

Peri tbi:

Color tbi:

—●—●—●— plangrens

Dienst Wijkzaken
Afdeling Ruimtelijke Inrichting

telefoon 013 542 88 11
fax 013 542 89 01

Wijkontwikkelingsplan TILBURG NOORD.

Datum: 29 mei 1997

File name: s3cees.dgn

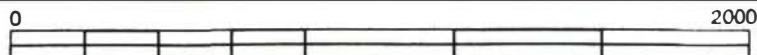
Tek.nr:

Get: cm

Ontw: eb

Jur:

Schaal: 1:20000

Pen tbl:

Formaat: A-4

Color tbl:

3 Visie op wijkontwikkeling

3.1 Betrokken partijen

Bij wijkontwikkeling zijn of worden de volgende partijen betrokken:

- de *gemeente* via wethouders en gemeentelijke diensten/ambtenaren. De dienst wijkzaken heeft het voortouw en levert onder meer de project-leider. Ook de onder wijkzaken vallende gebiedsmanager Noord is erg nauw bij wijkontwikkeling betrokken. De dienst Stadszaken is vertegenwoordigd door middel van het Permanent Projectteam Stadsplanning.
- De vier *corporaties* met eigendom in Tilburg-Noord, te weten SVW, TBV, Woonstad en TIWOS. SVW heeft verreweg het meeste bezit in noord en heeft samen met de gemeente een trekkende rol;
- *aanbieders van diensten*, zoals het Politieteam Tilburg-Noord, de scholen (via de schoolbegeleidingsdienst), de wijkorganisatie, instellingen voor allochtonen, jongerenverenigingen, bejaardenwerk en anderen;
- de *bewoners*, die vertegenwoordigd worden door de bewonersoverleg-groepen Stokhasselt en Heikant/Quirijnstok;
- de *private sector* met een belang in de wijk, waaronder de detailhandel en bedrijven. De bijdrage uit deze hoek is tot op heden nihil.

3.2 Wat is wijkontwikkeling?

In de startnotitie Wijkontwikkelingsplan Tilburg Noord staat aangegeven dat wijkontwikkeling in Tilburg-Noord als vervolg op de wijkbeheeractiviteiten moet leiden tot minimaal handhaving en zo mogelijk verbetering van de leefbaarheid in de wijken Stokhasselt, Heikant en Quirijnstok op lange termijn (circa tien jaar). Daarbij moet het wijkontwikkelingsplan een sociaal en ruimtelijk toekomstperspectief bieden dat richting geeft aan de investeringen en het sociale beleid van de gemeente, maar ook van andere partijen die in de wijk werkzaam zijn.

Alle partijen hebben ingestemd met deze omschrijving van wijkontwikkeling en het wijkontwikkelingsplan. Wel is van de kant de bewonersoverleg-groepen geopperd om de kwalificatie 'minimaal handhaven' te schrappen: stilstand is achteruitgang.

Naast bovenstaand inhoudelijk doel zijn nog twee leerdoelen gesteld.

Ten eerste wil men met wijkontwikkeling, en dan meer specifiek met het wijkontwikkelingsplan, een model en aanpak ontwikkelen voor het maken van wijkontwikkelingsplannen voor andere Tilburgse wijken.

Ten tweede wil men ervaring uitwisselen met en leren van andere steden (met name Leiden, Deventer en Groningen) die in het kader van het Grote Stedenbeleid wijkontwikkelingsplannen maken.

3.3 Verwachtingen

De verwachtingen die betrokken partijen hebben van wijkontwikkeling ontlopen elkaar niet veel. In algemene termen verwacht men een verbetering van het leefklimaat in de meest brede zin van het woord, waarbij het niet alleen gaat om (voorzieningen in) de fysieke omgeving maar ook (in) de sociale omgeving. Belangrijk daarbij is dat het moet gaan om een gezamenlijke inspanning van alle partijen met een belang in de wijk.

Voor woningcorporatie SVW zijn de verwachtingen wellicht het hoogst gespannen, aangezien zij met wijkontwikkeling hun investeringen in hun woningen in de afgelopen jaren (liefst 100 miljoen) in de komende (10) jaren graag veilig gesteld willen zien. Grootste zorg daarbij is de ontwikkeling van de VINEX-locatie tussen Tilburg-Noord en Berkel-Enschot, die naar verwachting vooral de meer kansrijke bewoners uit de flats zal aantrekken. Voorkomen dient te worden dat vervolgens een (nieuwe) stroom van kansarmen hun plaats innemen.

De verwachtingen bij bewonersorganisaties zijn wat minder hoog gespannen. Zij zijn bang dat door alle aandacht die uitgaat naar wijkontwikkeling het huidige wijkbeheer zal ondersneeuwen. Ook zijn er twijfels over de schaal van wijkontwikkeling: is het (vanuit het oogpunt van bewoners) niet allemaal te grootschalig? Verder zet men vraagtekens bij de betrokkenheid van bewoners bij het proces van wijkontwikkeling. Volgens een van de geïnterviewden heeft de huidige gang van zaken rond wijkontwikkeling nu al het gevaar in zich dat geen open overleg zal plaatsvinden. Door tijdsdruk komt er een plan te liggen waarin onvoldoende rekening is gehouden met de mening van de bewoners. Verder stelt een van de geïnterviewde bewoners dat het traject van wijkontwikkeling valt of staat met het nakomen van afspraken. In het verleden, en zeker gedurende de (veel te lange) reorganisatieperiode binnen de gemeente Tilburg, zijn vooral de ervaringen met de centrale diensten niet altijd even positief. Een andere geïnterviewde bewoner is ook sceptisch, maar stelt tevens dat in Tilburg wel eens de wet van de remmende voorsprong zou kunnen gaan werken: een compliment en scepsis in één zin.

Tenslotte wordt door de betrokken beleidsambtenaren nog de verwachting uitgesproken dat wijkbeheer voor een belangrijk deel zal moeten aansluiten op het lopende stadsprogramma¹. Daarnaast zal echter ook de strijd met het programma moeten worden aangegaan of zullen prioriteiten anders gelegd dienen te worden. Hierbij is het van groot belang dat de politiek overtuigd raakt (en ook blijft).

Noot 1 Het Stadsprogramma omvat alle uitvoeringsmaatregelen die van belang zijn voor de verbetering en instandhouding van de kwaliteit van een duurzame leefomgeving. Het is een (voortschrijdend) meerjarenprogramma. Het bestaat uit de volgende onderdelen: Algemene Toelichting, Thema's, Stadsdeel Oud-Noord, Stadsdeel Centrum-Zuid, Stadsdeel Noord, Stadsdeel West.

4 Het model

4.1 Gekozen organisatievorm

Uit de startnotitie Wijkontwikkelingsplan Tilburg-Noord blijkt dat in de organisatorische opzet van het traject wijkontwikkeling aansluiting is gezocht bij bestaande overlegstructuren. Een ander uitgangspunt is geweest dat een heldere en slagvaardige organisatiestructuur wordt gecreëerd. Daarom is de organisatiestructuur beperkt tot een stuurgroep, een projectgroep en een overlegplatform.

Stuurgroep

De stuurgroep geeft in hoofdlijnen richting aan ontwikkeling en uitvoering van wijkontwikkeling. Van belang daarbij is de afstemming tussen stadsplan(nen) en wijkontwikkelingsplan en de onderlinge relatie tussen verschillende planningsinstrumenten. Aan de stuurgroep wordt deelgenomen door drie wethouders², de directeur van de dienst Wijkzaken, het hoofd van het Permanent Projectteam Stadsplanning en de gebiedsmanager Noord. Als adviseur/secretaris is de projectleider bij de stuurgroepvergaderingen aanwezig.

De stuurgroep is vrij snel na de start nog uitgebreid met de voorzitter van het overlegplatform.

Projectgroep

Gekozen is voor een kleine projectgroep met de direct betrokkenen, teneinde slagvaardig te kunnen (blijven) handelen. Om een brede betrokkenheid vanuit alle disciplines te waarborgen, worden aan het begin van elke fase (zie paragraaf 4.2) brainstormsessies gehouden. Daarbij worden dan tevens afspraken gemaakt over de inbreng van die disciplines in het verdere traject.

De projectgroep is verantwoordelijk voor het voorbereiden van de afgesproken producten per fase en coördineert de inbreng van alle (overige) disciplines binnen de gemeentelijke organisatie (Economie, Milieu, Grondzaken, Voorzieningen etc.). Daarnaast wordt overleg gevoerd met het overlegplatform en met (individuele) instellingen en organisaties.

De projectgroep bestaat uit de projectleider, een afgevaardigde van de afdeling ruimtelijke inrichting en de afdeling wonen en welzijn van de gemeentelijke Dienst Wijkzaken, een afgevaardigde van de gemeentelijke dienst Stadszaken in casu het permanent projectteam stadsplanning en namens de vier corporaties een vertegenwoordiger van SVW.

Overlegplatform Tilburg-Noord

In het overlegplatform worden de producten van de projectgroep besproken en voorzien van commentaar, alvorens ze aan de stuurgroep worden aangeboden. De deelnemers worden geacht hun achterban te raadplegen. Het overlegplatform is breed samengesteld en bestaat onder meer uit aanbieders van diensten en wijkpartijen, het politie-team Noord, samenwerkende wijkorganisaties Noord, jongeren- alsmede ouderenwerk, bewonersoverleggroepen, parochie, corporaties, volwasseneneducatie, instellingen voor allochtonen, schoolbegeleidingsdienst en een vertegenwoordiging van winkeliers en bedrijven. In totaal gaat het om zo'n 30 personen.

Noot 2 Het betreft de wethouder voor integratie Wijkzaken, de wethouder voor Ruimtelijke Ordening en Stadsbeheer en de wethouder voor Sociale Zaken, Arbeidsmarkt en Welzijn.

4.2 Het wijkontwikkelingsplan

Wijkontwikkeling zal in Tilburg-Noord worden beschreven in een wijkontwikkelingsplan voor dat gebied. Daarover is reeds een startnotitie verschenen die inmiddels door het overlegplatform is besproken en in grote lijnen akkoord is bevonden.

In de startnotitie staat onder meer aangegeven hoe het plan er uit moet komen te zien. Gekozen is voor een structuur waarbij de volgende fasen worden onderscheiden.

- *fase 1: Beschrijving en analyse.* Deze fase moet leiden tot een beschrijving/karakteristiek van de wijk in de huidige situatie en een analyse van de kansen en bedreigingen. In deze fase bevindt Tilburg Noord zich momenteel;
- *fase 2: doelstellingen en toekomstperspectief.* Op basis van de resultaten uit de eerste fase zal een visie worden ontwikkeld op de gewenste sociale en ruimtelijke ontwikkeling van de wijk voor de komende 10 tot 15 jaar. Uitvoering van deze fase kan voor een deel gelijktijdig met de eerste fase plaatsvinden;
- *fase 3: activiteiten op hoofdlijnen en uitvoeringstermijnen.* Om de gewenste situatie te kunnen bereiken zullen in deze fase de nodige acties/activiteiten moeten worden uitgevoerd. Tevens zal op hoofdlijnen worden aangegeven op welke termijn een en ander moet worden uitgevoerd.
- *fase 4: opstellen van het plan.* De laatste fase van het project omvat het opstellen van het definitieve wijkontwikkelingsplan. Dit betreft de essentie van de voorgaande fasen, neergelegd in een visie op het gebied (wenselijke streefbeelden) en de nodige acties (fase drie) om daartoe te komen.

In het plan zullen zowel sociale als fysieke (ruimtelijke) aspecten aan de orde komen. Bij de sociale invalshoek gaat het om de (toekomstige) bewoners van Tilburg-Noord en hun wensen en problemen. Bij de ruimtelijke invalshoek gaat het om de bebouwde en onbebouwde omgeving en de stedenbouwkundige structuur van de wijk.

De uitdaging is om een plan te maken met een integrale (dat wil zeggen sociale én ruimtelijke) strategie. Om dit te kunnen bereiken wordt aangesloten bij het Grote Stedenbeleid met als leidraad de centrale thema's leefbaarheid, veiligheid, economie en werk, zorg en onderwijs. De traditionele functies uit de ruimtelijke ordening (wonen, werken, verkeer, voorzieningen, groen en milieu) zullen binnen deze centrale thema's moeten terugkomen. Voordeel van deze opzet is dat een duidelijke relatie wordt gelegd tussen maatschappelijke behoeften en inrichting.

Daarnaast wordt in de startnotitie veel belang gehecht aan een breed draagvlak voor het wijkontwikkelingsplan. Voor een deel kan dit worden gecreëerd door middel van de betrokkenheid van de deelnemers aan het overlegplatform. Echter ook de (individuele) bewoners moeten de mogelijkheid krijgen om invloed op het proces en de resultaten uit te oefenen. Oorspronkelijk was het idee om de inbreng van bewoners te beperken tot het verstrekken van informatie aan het eind van iedere fase; ook zou van iedere deelrapportage een populaire versie worden gemaakt.

Nu wordt bezien of die betrokkenheid kan worden verbreed. Inmiddels is contact opgenomen met een communicatie-adviesbureau, dat offerte voor het vervaardigen van een communicatieplan zal uitbrengen.

Tenslotte wordt opgemerkt dat de kracht van het plan moet zitten in de gepresenteerde visie. Het mag geen al te concreet plan worden: flexibiliteit is hierbij een belangrijk sleutelbegrip.

4.3 Planning en financiering

De oorspronkelijk *planning* voor het realiseren van het wijkontwikkelingsplan, die bij de startnotitie is gevoegd, gaat uit van de volgende tijdfasering:

- voor fase 1, de beschrijving en analyse, is vier maanden uitgetrokken. Daarvan zal de samenstelling van dit deeldocument door de projectgroep ongeveer anderhalve maand in beslag nemen en de bespreking van het document in het overlegplatform alsmede vaststelling in de stuurgroep twee en een halve maand (deze tijdspanne is erg ruim door de zomer-vakantie);
- met fase 2, het formuleren van de visie, is naar verwachting drie maanden gemoeid, waarvan ruim twee maanden voor het vervaardigen van het stuk;
- fase drie, het opstellen van de maatregelen en planning, vergt ongeveer twee maanden;
- voor de laatste fase, het opstellen van het eigenlijke plan, is eveneens twee maanden uitgetrokken.

De totale doorlooptijd voor het opstellen van het wijkontwikkelingsplan bedraagt, met een maand overlap tussen fase 1 en 2, volgens de prognose derhalve negen maanden, een respectabele geboortetermijn.

Wat de *financiën* betreft is er voor gekozen om het opstellen van een wijkontwikkelingsplan in eigen beheer uit te voeren. Volgens de startnotitie betekent dit wel "een fors beslag op de ambtelijke capaciteit, in eerste instantie van de leden van de projectgroep maar ook van de overige afdelingen. Hier zal dan ook in de prioriteitsstelling bij de inzet van medewerk(st)ers van zowel de projectgroep als de overige disciplines rekening moeten worden gehouden. Daarnaast zullen ook andere kosten moeten worden gemaakt, zoals kosten van externe vergaderingen, productie en verspreiding van rapportages etc. Hiervoor zijn binnen de normale bedrijfsvoering van Wijkzaken budgetten beschikbaar. De gegevensverzameling zal zoveel mogelijk plaatsvinden met behulp van bestaand materiaal en binnen de bekende kanalen".

Voor de uitvoering van het wijkontwikkelingsplan zijn nog geen aparte financieringsbronnen aangegeven. Aan de hand van de inhoud van het plan zal dit nader moeten worden bekeken. Ten aanzien van het aspect volkshuisvesting kan te zijner tijd beroep worden gedaan op het gemeentelijk volkshuisvestingsfonds. Ook subsidies vanuit het rijk zullen dan (moeten) worden aangevraagd.

5 Het verloop van het proces

5.1 Organisatie en communicatie

De organisatie is opgezet volgens de structuur zoals die in de startnotitie staat aangegeven. De projectgroep wijkontwikkeling is in de periode 23 april tot en met 24 juni 1997 vijfmaal bijeen geweest en ook het overlegplatform Tilburg Noord heeft tweemaal rond de tafel gezeten.

Om de *inbreng van de bewoners* te versterken, zijn twee veranderingen doorgevoerd in de samenstelling van de overleggroepen. Allereerst is de stuurgroep uitgebreid met de voorzitter van het overlegplatform (overigens op verzoek van de bewonersoverleggroepen); deze is voorgedragen om de belangen van de bewoners te behartigen. Ten tweede worden de bewoners in de projectgroep vertegenwoordigd door het stedelijk bewonersplatform Tilburg, in de persoon van een medewerker van de Stichting Bewonersondersteuning Tilburg.

In het verlengde hiervan zijn inmiddels ook met de afdeling voorlichting van de gemeente afspraken gemaakt over het opstellen van een *communicatieplan*. Vooral het MT en College hechten veel belang aan het betrekken van bewoners. De bedoeling is dat naar nieuwe vormen van inspraak en voorlichting wordt gezocht zodat de bewoners, en dan met name degenen die niet georganiseerd zijn, hun visie kwijt kunnen en zo optimaal mogelijk geïnformeerd raken en blijven over de toekomst van hun wijk. Inmiddels is een extern communicatie-adviesbureau gevraagd offerte voor het vervaardigen van een communicatieplan uit te brengen.

Voorafgaand aan fase 1 van het wijkontwikkelingsplan, het maken van een analyse van de wijk, heeft ook de eerste *brainstormsessie* plaatsgevonden. De ervaringen hiermee zijn positief. Na een aantal verhelderende inleidingen door de gemeente en corporaties over hoe de wijk er momenteel economisch, maatschappelijk, ruimtelijk en op het gebied van wonen uit ziet, is vervolgens groepsgewijs gediscussieerd over de belangrijkste geconstateerde kenmerken of ontwikkelingen³. Door deze brainstormsessie is inzicht verkregen in de kansen en bedreigingen voor de wijk.

5.2 Inhoudelijk

Het wijkontwikkelingsplan bevindt zich momenteel in de eerste fase. Aan de hand van bestaand kwantitatief onderzoeksmateriaal en de kwalitatieve informatie uit de brainstormsessie, is inmiddels een eerste aanzet verschenen van (delen van) het plan. Daarbij is onder andere gebruik gemaakt van het zogenaamde 'concept gebiedsperspectief'. Het gaat hierbij om een door een werkgroep opgestelde toekomstvisie van Tilburg Noord in het kader van het project wijkbeheer. Deze is nimmer bestuurlijk vastgesteld, maar is zeker waardevol materiaal voor het opstellen van het wijkontwikkelingsplan.

Noot 3 Zo is bijvoorbeeld duidelijk geworden dat de wijk weinig openbare ruimte heeft voor ontspanning en ontmoeting (een gezellig plein ontbreekt), is er weinig zicht op sportdeelname door allochtonen, biedt de wijk weinig mogelijkheden voor huisvesting van oudere en jongere bewoners en is woningbouw alleen mogelijk als er flats worden gesloopt, groen wordt bebouwd of infrastructuur wordt aangepast.

Als algemene leidraad voor het schrijven van het analysesdeel geldt beantwoording van de volgende drie vragen:

- hoe staat de wijk er nu voor?
- wat is het beleid van de gemeente?
- hoe ontwikkelt de wijk zich bij ongewijzigd beleid.

In de volgende tabel is de (voorlopige) inhoudsopgave opgenomen zoals die voor het analysegedeelte is overeengekomen.

Tabel 5.1 (Voorlopige) inhoudsopgave van het analysesdeel van het wijkontwikkelingsplan

1	Inleiding
	• hierin zal worden ingegaan op doel en opzet van het rapport
2	Ruimtelijke ontwikkeling
	• hierin komen de ontwikkeling van Tilburg Noord, gevolgen van ontwikkelingen buiten het plangebied, een stedenbouwkundige analyse, karakterisering van de deelgebieden, van de groenstructuur en de verkeersstructuur
3	Ontwikkeling van de bevolking
	• dit hoofdstuk bevat de onderdelen leeftijdsopbouw, huishoudens, inkomensgroepen en bevolkingsgroepen
4	Leefklimaat
	• in dit hoofdstuk zal worden ingegaan op de beleving van het leefklimaat, de milieukwaliteit, verkeersveiligheid, sociale veiligheid en criminaliteit
5	Openbare ruimte
	• dit hoofdstuk omvat het onderdeel gebruik van het groen en het onderdeel verkeer
6	Wonen
	• hier zal worden ingegaan op achtereenvolgens de ontwikkelingen op de woningmarkt, een analyse van de woningmarkt, de doorstroming en de positie op de woningmarkt
7	Voorzieningen
	• aandacht gaat hier uit naar de maatschappelijke behoefte, de gezondheidszorg, de detailhandel, sport en vrije tijd, onderwijs en zorg en opvang
8	Werk en economie
	• in dit hoofdstuk komen de onderdelen kenmerken van de beroepsbevolking, werkloosheid en werkgelegenheid in Noord aan bod
9	Kansen en bedreigingen
	• hierin zal worden geconcludeerd hoe Noord zich ontwikkelt bij ongewijzigd beleid en wat de kansen en bedreigingen zijn bij nieuw beleid.

De hoofdstukken 2 tot en met 8 worden telkens afgesloten met een overzicht van kansen en bedreigingen; hoofdstuk 9 is een samenvatting daarvan.

Concreet zijn thans de concept-teksten voor hoofdstuk 3 'Ontwikkeling van de bevolking' en hoofdstuk 6 'Wonen' gereed. De beschrijving en analyse van de hoofdstukthema's is verdeeld over leden van de projectgroep.

5.3 Bijdrage partijen/actoren

De belangrijkste bijdrage aan wijkontwikkeling, en dan met name de inspanningen ten aanzien van het opstellen van het wijkontwikkelingsplan, komt voor rekening van de gemeente. Dit is niet vreemd, aangezien zij vooral in de huidige analysefase als beleidmaker voor informatie dient zorg te dragen. Daarnaast ligt de regierol natuurlijk bij de gemeente, overigens geen impliciete keuze, maar vanuit de wijk zelf aangegeven.

Verder levert de SVW als vertegenwoordiger van de woningcorporaties ook een belangrijke bijdrage in deze fase van het wijkontwikkelingstraject. Zo is bijvoorbeeld het concept-hoofdstuk 'Wonen' door deze corporatie aangeleverd.

De bijdrage van de meeste overige partijen is vooralsnog beperkt tot het bijwonen van de verschillende overleggen. De samenwerking tussen de betrokken partijen is over het algemeen goed. Men kent elkaar reeds van wijkbeheer en weet wat men aan elkaar heeft. Keerzijde van deze medaille is dat een zekere metaalmoeheid in die samenwerking optreedt.

Teneinde de gang in het proces te houden, wordt door de gemeente tijdelijke ondersteuning ingehuurd.

Verder gaan de gedachten nog uit naar mogelijke inschakeling van een extern bureau, dat voor de wijk een stedenbouwkundig plan dient op te stellen. Hiermee geeft de gemeente impliciet aan dat voor bepaalde taken - ook onderdelen van het communicatieplan worden uitbesteed - binnen de gestelde tijdsplanning niet voldoende capaciteit beschikbaar is.

5.4 Planning

Momenteel is reeds duidelijk dat de voorgestelde planning rond het schrijven van het wijkontwikkelingsplan zal worden overschreden. Met name de extra aandacht die naar de communicatie met bewoners moet uitgaan alsmede de (voorbereiding van de) brainstormsessie hebben meer tijd gevraagd dan verwacht. Daarnaast speelt mee dat de laatste reorganisatie binnen de gemeente nog vertragend doorwerkt. Aangezien de regie bij de gemeente ligt, heeft dat ook consequenties voor de voortgang van wijkontwikkeling. De inmiddels bijgestelde planning gaat nu uit van oplevering van het wijkontwikkelingsplan per 1 mei 1998. Daarmee komt het plan twee maanden 'over tijd'!

Tabel 5.2 Gepland en feitelijk verloop naast elkaar

Onderdeel	Gepland verloop		Werkelijk verloop ⁴
	Tijdsduur	periode	Datum oplevering
startnotitie	anderhalve maand	april tot half mei 1997	10 juni 1997
beschrijving en analyse	4 maanden	half mei tot begin september 1997	1 oktober 1997
doelstellingen en toekomstperspectief	3 maanden	augustus t/m oktober 1997	1 december 1997
activiteiten op hoofdlijnen en uitvoeringstermijnen	2 maanden	november en december 1997	1 maart 1998
opstellen van het plan	2 maanden	januari en februari 1998	1 mei 1998

5.5 Kansen en bedreigingen

Over het algemeen zijn de partijen enthousiast over wijkontwikkeling. Er is geen enkele partij die zich tegen het wijkontwikkelingsplan uitspreekt, maar daarentegen is er ook geen enkele partij die zich zeer positief uitlaat over wijkontwikkeling. Men ziet, naast de kansen, altijd wel bedreigingen. Hieronder staan enkele belangrijk geachte bedreigingen opgesomd.

De VINEX-locatie Tilburg Noord-Oost is een onzekere factor. Over de omvang van deze nieuwe uitbreidingslocatie voor Tilburg zijn de meningen tussen provincie en gemeente verdeeld. De gemeente wil meer woningbouw dan de provincie. Aangezien de bouw (en omvang) ervan zeker van invloed zal zijn op de toekomstige situatie in Tilburg-Noord (vertrek kapitaalkrachten), is het van belang dat snel helder wordt hoe de VINEX-locatie er

Noot 4 Vastgesteld aan de hand van telefonische informatie.

precies uit gaat zien. In de eerste fase (tot 2005) wordt een concreet bestemmingsplan voorbereid voor maximaal 3.500 woningen.

De angst van veel professionals is dat de aandacht voor wijkontwikkeling in Tilburg Noord weg zal zakken als gevolg van het Grote Stedenbeleid dat in andere delen van de stad loopt. Daarnaast wordt binnenkort al gestart met wijkontwikkeling in het westelijk deel van de stad. Dat kan de aandacht afleiden van Tilburg Noord.

Momenteel is het nog onduidelijk hoe de betrokkenheid van bewoners precies is geregeld, maar daar wordt wel met extra inzet aan gewerkt. Belangrijk aspect hierbij is, vanuit de ervaringen met wijkbeheer, de geringe betrokkenheid van allochtonen. Zij mogen als toekomstige bewoners van de wijk zeker niet over het hoofd worden gezien.

Voor wat betreft de financiën zou een eventuele terugloop in de rijksmiddelen verstikkend kunnen gaan werken voor wijkontwikkeling; met gemeentelijke middelen alleen lukt het niet, zo is de verwachting bij de bestuurders. Overigens zullen politieke ontwikkelingen in Tilburg nauwelijks roet in het eten gooien. Daarvoor is wijkontwikkeling teveel een onomkeerbaar proces, dat ook bij bewoners/kiezers verwachtingen schept.

6 Opinies van de onderzoekers

Voortvarendheid

Tilburg is voortvarend te werk gegaan met het opzetten van het traject van wijkontwikkeling. Eind april 1997 verscheen de startnotitie (op 27 mei vastgesteld in het college) en momenteel wordt druk geschreven aan het eerste deel (beschrijving en analyse) van het wijkontwikkelingsplan. De startnotitie heeft een heldere structuur en is helder van inhoud. Beschreven wordt de overgang van wijkbeheer naar wijkontwikkeling, het doel en inhoud van het wijkontwikkelingsplan, de positie van de gemeente in het proces, de organisatie rond het traject wijkontwikkeling, de fasering van het wijkontwikkelingsplan, wat de voorbereidingskosten zijn en hoe de planning eruit ziet. Duidelijk wordt gemaakt wat er gaat gebeuren en op welke wijze.

Duidelijke afspraken?

Binnen wijkontwikkeling is sprake van positief commitment, maar de vraag is of dit voldoende is om afspraken na te komen. Het werken met convenanten zou meer dwingend kunnen werken, evenals het sturen op subsidiecontracten met partners waar de gemeente een subsidierelatie mee heeft. Verder hebben bepaalde partijen al bindende afspraken, zoals bijvoorbeeld het 5e prestatieveld BBSH van de corporaties, dat inspanningen op het gebied van leefbaarheid verplicht stelt.

Positie Bewoners

Zoals eerder is opgemerkt, is het ontbreken van een duidelijke visie op het betrekken van bewoners een manco. Het Overlegplatform Tilburg-Noord krijgt een duidelijke rol in het proces, maar de betrokkenheid van bewoners in het algemeen en van ongeorganiseerde bewoners wordt naar een communicatieplan verwezen. Dat communicatieplan moet nog worden geschreven. Op zich is het positief dat zo'n plan er komt, maar het had er eigenlijk vóór de aanvang van het proces al moeten liggen; dat was voor alle partijen duidelijker geweest.

Overigens is het aan te bevelen in het communicatieplan ook aandacht te besteden aan interne communicatie, dat wil zeggen binnen het gemeentelijk apparaat en binnen de overige professionele organisaties. Immers: hoe groter de betrokkenheid en bekendheid, des te groter is de kans van slagen van totstandkoming en uitvoering van het wijkontwikkelingsplan.

Betrokkenheid politiek bestuur

Tevens kan de vraag worden gesteld in hoeverre het bestuur nu werkelijk is betrokken bij het wijkontwikkelingsplan. Het college van burgemeester en wethouders en daarna de betrokken raadscommissie hebben weliswaar de startnotitie vastgesteld en zich sterk gemaakt voor inspraak van de bewoners, maar zijn verder nauwelijks betrokken geweest. Wellicht zijn bestuurders incidenteel bij de planontwikkeling betrokken, maar de stuurgroep is tot op dit moment niet bijeen geroepen. Er moet voor worden gewaakt dat het plan teveel op 'ambtelijk niveau' blijft hangen.

Niet alleen fysiek-ruimtelijk/volkshuisvestelijk

De nadruk lijkt voorshands nog te liggen op fysiek-ruimtelijke en volkshuisvestelijke aspecten. Er moet uitdrukkelijk voor worden gewaakt dat het wijkontwikkelingsplan niet alleen een 'fysiek' plan wordt. De inbreng van alle relevante sectoren van de samenleving is onontbeerlijk om een volledig en samenhangend plan te maken.

De nadruk binnen wijkontwikkeling blijkt, voorzover in het prille beginstadium valt te overzien, duidelijk op de fysieke omgeving te liggen. Voor de sociale partners in wijkontwikkeling is het dan moeilijk om hun draai te vinden. Dat bleek duidelijk uit de eerste twee bijeenkomsten van het platform. Het gevaar bestaat dat deze groep partners langzaam maar zeker afhaakt, zodat een reële kans bestaat dat onvoldoende draagvlak voor wijkontwikkeling ontstaat.

Planning

De planning wordt niet gehaald. Op zich is dat niet echt een bezwaar. De kwaliteit van het wijkontwikkelingsplan mag niet lijden onder de druk van de tijd. Twee aspecten spelen hierbij een rol.

In de eerste plaats wordt wijkontwikkeling voor bewoners onduidelijk en minder geloofwaardig als het werk langer duurt dan was gepland. Een keer uitlopen is niet erg, maar stel dan wel een nieuwe, harde deadline.

In de tweede plaats is er mogelijk de politieke druk. Binnenkort vinden zowel Tweede Kamerverkiezingen als Gemeenteraadsverkiezingen plaats. Het is niet denkbeeldig dat de politiek er belang aan hecht het wijkontwikkelingsplan begin 1998 vast te stellen. Het uitlopen van de planning kan dus roet in het eten gooien.

Positie wijkbeheer

Door diverse geïnterviewden, met name bewoners, is de vrees geuit dat wijkbeheer minder of te weinig aandacht zal behouden nu wijkontwikkeling haar intrede doet. Of deze vrees gegrond is, kan niet worden overzien. Wel wordt van hieruit het signaal gegeven dat er inderdaad voor moet worden zorggedragen dat wijkbeheer niet ondersneeuwt. Daarvoor is het onderwerp wijkbeheer niet alleen te belangrijk, maar het biedt ook een mogelijkheid om onderwerpen op de juiste plaats te behandelen.

Uit de interviews met bewoners is gebleken dat men niet eenvoudig invulling kan geven aan de term wijkontwikkeling. De mogelijkheid bestaat dus dat het voor buitenstaanders moeilijk is de termen wijkbeheer en wijkontwikkeling uit elkaar te houden en dat onderwerpen, die met het ene traject te maken hebben, in het andere terecht komen met alle verwarring van dien. Er wordt dus uitdrukkelijk voor gepleit duidelijkheid te scheppen voor alle betrokkenen en de gremia, waarin de diverse onderwerpen thuishoren, uitdrukkelijk te handhaven.

Status van het wijkontwikkelingsplan

De formele status van het wijkontwikkelingsplan is tot op dit moment onduidelijk. Daarover zijn geen uitspraken gedaan. Hoe verhoudt het wijkontwikkelingsplan, dat geen juridische basis kent, zich tot bv. een bestemmingsplan? Kan een bestemmingsplan straks roet in het eten gooien, als het blijkt strijdig te zijn met het wijkontwikkelingsplan? Hierover zal duidelijkheid moeten worden gegeven, niet alleen in de richting van de bevolking van Tilburg Noord, maar ook in de richting van alle professionals.

Bewoners in de stuurgroep?

De stuurgroep is aangevuld met een bewoner.

Het is de vraag of dat een voor de hand liggende keus is. In de stuurgroep is de politiek in ruime mate vertegenwoordigd. Er zullen in de stuurgroep niet alleen inhoudelijke, maar ook politieke discussies worden gevoerd. De aanwezigheid van een bewoner zal deze discussie beïnvloeden en dat komt de zuiverheid niet ten goede. In andere gemeenten leert de ervaring bij een dergelijke samenstelling dat de professionele leden van de stuurgroep aparte bijeenkomsten gaan beleggen, buiten de bewoner(s) om; dat lijkt een heilloze weg.

7 Verslag discussiebijeenkomst d.d. 28 augustus 1997

Aanwezig: gemeente Tilburg: B&W, wijkzaken, stadszaken, wonen en welzijn, ruimtelijke inrichting, SVW (corporatie), Bewoners Ondersteuning Tilburg, Schoolbegeleidingsdienst en Politieteam Tilburg-Noord. Daarnaast waren de onderzoekers van DSP en RIGO aanwezig.

Bewoners en communicatieplan

Er is inderdaad nog weinig communicatie naar de buurt geweest. De moeilijkheid met wijkontwikkeling is, waarover je gaat communiceren met bewoners; de visie over de ontwikkeling tot 2005? Met wijkbeheer is dat eenvoudiger, daar kunnen bewoners zich meer bij voorstellen. Bovendien kun je bewoners niet allemaal over één kam scheren. De bewoner die participeert in het wijkontwikkelingstraject is dus niet altijd representatief voor 'de bewoners'. Bewoners zijn heel goed in staat om te praten over toekomstige ontwikkelingen. Ze geven immers zelf ook aan wat ze willen: 'Knap die hoogbouw eens op' en 'wij willen hier wonen als we straks 65 zijn' zijn uitspraken van bewoners die gaan over lange termijn ontwikkelingen. Het communicatieplan met vernieuwende communicatiemiddelen zal een handreiking moeten bieden voor de communicatie met bewoners.

Betrokkenheid bestuur

Dat de stuurgroep nog niet bijeen is geweest wordt door sommigen als een manco ervaren. Toegegeven wordt dat een bijeenkomst voorafgaand aan de eerste fase preferabel zou zijn geweest. De betrokkenheid van het bestuur gedurende de eerste fase is onduidelijk geweest. De planning voorziet erin dat de stuurgroep na en voorafgaand aan elke fase bijeen komt om te praten over het proces van wijkontwikkeling en waar nodig te sturen. Dit gebeurt tussen de fasen door in één vergadering. Binnenkort, na de eerste fase en voorafgaand aan de tweede fase is een bijeenkomst gepland. De algemene mening is dat de betrokkenheid van het bestuur niet alleen afhangt van de stuurgroepvergaderingen. Zo zijn de uitvoerende ambtenaren van mening dat het bestuur, ondanks het feit dat de stuurgroep nog niet bijeen is geweest, met name in de wandelgangen toch betrokken is. Ook is de startnotitie uitgebreid besproken en goedgekeurd in de B&W-vergadering.

Aan de ene kant moet de betrokkenheid van het bestuur dus niet te formalistisch opgevat worden. Aan de andere kant moet ervoor gewaakt worden dat het bestuur vanaf de startfase gaat wachten op eindresultaten en pas na afronding van de laatste fase weer in beeld komt.

Aard van het plan: te technisch?

Dit punt wordt niet erkend door de deelnemers aan de bijeenkomst. Het wordt zelfs ervaren als een miskennen van de inbreng van alle actoren in het overlegplatform. Daarin zitten namelijk nogal wat vertegenwoordigers van de zachte sector. En ook in de projectgroep zit een vertegenwoordiger van de welzijnstak. Toch handhaven de onderzoekers hun waarschuwing aan het adres van Tilburg dat men ervoor moet waken dat het plan niet teveel de technische ontwikkeling van Tilburg Noord belicht en de sociale ontwikkelingen ondersneeuwen. De inhoudsopgave gaat bijvoorbeeld wel in

op de zachte sector maar dan meer de meetbare zaken als voorzieningen en werkgelegenheid. Bekend is dat zowel stadsvernieuwing als wijkbeheer in veel gemeenten een voornamelijk fysiek proces wordt. Dat gevaar dreigt ook voor wijkontwikkeling.

Status van het wijkontwikkelingsplan

In Tilburg kijkt men tegen het wijkontwikkelingsplan aan als een visie en een onderlegger voor meer juridische plannen zoals het bestemmingsplan. Politiek is het wijkontwikkelingsplan richtinggevend. Met de corporaties zijn (nog) geen afspraken vastgelegd door middel van een convenant over het wijkontwikkelingsplan. Het resultaat van het wijkontwikkelingstraject is een standpuntbepaling over de ontwikkeling van Tilburg Noord. Dan pas kunnen partijen aangeven of zij deze standpunten onderschrijven. En pas bij de uitvoering zal men in Tilburg bilaterale afspraken maken en zullen betrokkenen waarschijnlijk een convenant ondertekenen.

De relatie met wijkbeheer

Wijkontwikkeling is niet helder genoeg gepositioneerd ten opzichte van wijkbeheer. Wijkontwikkeling komt niet in de plaats van wijkbeheer maar legt meer een visie onder het wijkbeheer. Het wijkontwikkelingsplan vormt een kader voor toekomstige investeringen die voorheen sectoraal werden ingezet en nu dus op elkaar afgestemd gaan worden. Het wijkbeheer zal gewoon worden voortgezet.

Financiën voor de uitvoering?

Het is nog niet duidelijk welke bronnen worden aangeboord voor de uitvoering van het wijkontwikkelingsplan. Dit wordt door de betrokkenen als logisch ervaren. Pas op het moment dat de richting van de maatregelen duidelijk is, kunnen financiële bronnen gekozen worden. Het nu al bepalen van financieringsbronnen voor de uitvoering van het wijkontwikkelingsplan, kan juist belemmerend werken. Aan de inhoudsopgave van het plan zal wel een financiële paragraaf worden toegevoegd met daarin een raming van wat het allemaal kan gaan kosten.

Bijlage 1

Overzicht geïnterviewde personen

de heer R. Beerens, bewonersoverleg Heikant/Quirijnstok
de heren A. Derix en A. Latijnhouwers, gebiedsteam Noord
mevrouw S. Eichhorn, politieteam Noord
de heer R. van Gurp, wethouder
de heer T. van Ham, bewoner
de heer. D. Hendricks, overlegplatform Tilburg Noord
de heren J. van Kessel en R. Penning, Stichting Verenigde Woning-
corporaties
de heer G.J. Knobben, Stichting de Woonstad
de heer H. Kooij, bewonersoverleg Stokhasselt
de heer R. Nouse, Schoolbegeleidingsdienst

Bijlage 2

Overzicht geraadpleegde documenten

Stadsdeel Noord, Voorlopig Stadsprogramma 1998 - 2001, gemeente Tilburg, Dienst Wijkzaken

Kleurrijk Noord, evaluatie van een proefproject in Tilburg-Noord (concept), PON, het instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant, Nasrin Tabibian, december 1996
Wijkontwikkelingsplan Tilburg Noord, Dienst Wijkzaken, 14 april 1997
Startnotitie

Concept-Gebiedsperspectief Tilburg-Noord, Werkgroep Gebiedsgericht Werken Tilburg-Noord

Wijkontwikkelingsplan Tilburg-Noord, fase 1, analyse van de wijk, concept-test 'Ontwikkeling van de bevolking' en concept-tekst 'Wonen', 26 juni 1997

Verslagen van vergaderingen van de Projectgroep Wijkontwikkelingsplan Tilburg-Noord en het Overlegplatform Tilburg-Noord

Verslag van de brainstorm-bijeenkomst eerste fase, 30 mei 1997

Statistisch Jaarboek gemeente Tilburg, concept, 1997